

İĞDIR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL HİZMET E-BÜLTEN

OCAK 2025

BU SAYIDA...

- Kervansaraylar ve Sosyal Hizmet
- Kadın İstihdamı
- Eğitimde Sosyal Hizmet
- Kış Kampı
- Tiyatro Etkinliği
- Kitapla Büyüyen Umutlar
- Bir Tebessüm Bir Umut
- Müzik Şöleni
- Kulübe Projesi
- Köy Okulunda Umudu Paylaşmak
- AFAD
- ÜNİDES Projesi
- Kitap Tanıtımı

Sahibi: Iğdır Üniversitesi Sosyal Hizmet Topluluğu Öğrencileri

Editör: Prof. Dr. Neşide YILDIRIM

Bülteni Hazırlayanlar:

Şehriban DEĞER

Ali Fırat AYDEMİR

Halil İbrahim AKSU

Zelal BATUR

Furkan DEMİR

Sayı Editörleri:

Prof. Dr. Neşide YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Hasan BİÇİM

Dr. Öğr. Üyesi Özkan AYDAR

Kapak/Tasarım/Grafik: Dr. Öğr. Üyesi Özkan AYDAR

Iğdır Üniversitesi Sosyal Hizmet E-Bülteni, Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Topluluğu adına yılda iki kez yayınlanır. Bültende yayınlanan yazılardaki görüş ve düşünceler yazarın sorumluluğunda olup, kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Bu bülten “Sosyal Hizmet Topluluğu” yayın organıdır.

Bilim Danışma Kurulu

Prof. Dr. Neşide YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Hasan BİÇİM

Dr. Öğr. Üyesi Özkan AYDAR

ADRES: IĞDIR ÜNİVERSİTESİ Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü/ Suveren-IĞDIR

Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir, Fendir

M. KEMAL ATATÜRK

**SOSYAL HİZMET
E-BÜLTEN**

**İĞDIR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL HİZMET TOPLULUĞU
YAYIN ORGANI**

OCAK-2025

2008

İÇİNDEKİLER

Türk Kültüründe Kervansaraylar ve Sosyal Hizmet.....	5
Endüstriyel Sosyal Hizmet, Kadın İstihdamı, Fırsatlar ve Zorluklar	10
Eğitimde Sosyal Hizmet Uygulamalarının Sosyo-Kültürel ve Pedagojik Boyutları	13
Sosyal Hizmet 9. Tematik Kış Kampı.....	17
Sosyal Hizmet 1.Sınıf Öğrencilerinin Tiyatro Etkinliği	11
Kitapla Büyüyen Umutlar: Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Anlamlı Bir Kampanya.....	12
Bir Tebessüm Bir Umut: Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Yaşlılara Gönül Köprüsü.....	14
Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinden Müzik Şöleni	15
Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Kulübe Projesi	19
Bir Dönemlik Yolculuk: Köy Okulunda Umudu Paylaşmak.....	24
Geleceğin Sosyal Hizmet Uzmanları AFAD Eğitimiyle Güçleniyor.....	26
Sosyal Hizmet Öğrencileri ÜNİDES Projesiyle Topluma Umut Oluyor.....	27
Kitap Tanıtımı	28

Türk Kültüründe Kervansaraylar ve Sosyal Hizmet

Prof. Dr. Neşide YILDIRIM

GİRİŞ

Kervan, Kervansaray ve İpekyolu kelimeleri tarih ve coğrafya olarak insanlığa kalan önemli kültür miraslarıdır. Kervan, uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı veya toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyleri ifade eder. Kervansaraylar ise, Kervanlar için düşünülmüş; mimarisiyle gösterişli, bina özelliğiyle güvenli yapılarıdır. Saray niteliğinde olduğu için Kervansaray adını almışlardır. Ticaret yolları üzerinde, insan ve yük hayvanlarının bir günde kat edebilecekleri mesafe (ortalama 8-9 saat veya 30-40 km) dikkate alınarak kurulmuşlardır.

Ticaret, malların veya ürünlerin üretiminden tüketimine kadar geçen zamanda, ekonomik değer taşıyan başka nesneler ile değiştirilmesi, alış-verişi ve satışlarıdır. Ortaya çıkış sebebi insan ihtiyaçlarının karşılanma arzudur. Bu arzu; uzak veya yakın kültürlerin, dillerin, dinlerin, ırkların, her türlü insan ilişkilerinin tanışmasına ve toplumların sosyal yönden birbirlerine yaklaşmasına vesile olmuştur. Bu yönüyle ticaret insani/sosyal ilişkilerin en canlı yapıldığı alanlardır. İnsanlık tarihindeki ilk şekli malların takas (değiş-tokuş) yoluyla değiştirilmesidir. İnsanlar arasındaki ticari ilişki, yani almak ve vermek “alış-veriş”, sadece mal veya gıda alışverişi ile sınırlı kalmamış, sosyal ve kültürel alışverişi yani kültürleşmeyi ve kültürel yayılmayı da beraberinde getirmiştir. İnsanlar hem karşılaştıkları yeni kültürden etkilenmiş hem de karşılarındaki kişi/grupları etkilemişler, böylece değişik, hareketli ve canlı kültürlerin ortaya çıkmasını sağlamışlardır.

KERVANLARIN TAŞIDIĞI MALLAR

İpek Yolu'yla genelde ipek taşınmıştır. Yola isim de onun için verilmiştir. Kervanla ticaret yapan tüccarlar, Çinlilerden satın aldıkları ham ya da işlenmiş ipeklileri, Roma İmparatorluğu'na götürmüşlerdir (Gibbon 1994; Nak, Yılmaz, 2017: 681). İpek dışında; porselen, mürekkep, parfüm, tarçın, vahşi atlar ve eğerler, bronz aynalar, barut, medikal ürünler, Çin kâğıdı; Orta Asya ve Doğu Akdeniz'den ticari develer, üzüm tohumu, yün eşyalar, halı ve kilim, battaniye; yarı kıymetli taşlar ve cam taşınan mallar arasındadır. Horasan pamuk üretiminde başarılıydı; üretilen kumaşlar Çin, Bağdat ve Mısır'a taşınmıştır. Mısır pamuk üretimi konusunda ileri gitmiştir. Halı üretiminde Çin, Türkistan, Moğolistan, Afganistan, İran, Azerbaycan ve Buhara gibi

yerler başta gelmekteydi. Hindistan baharat, çeşitli taşlar, evcil gösteri hayvanları, kürkler, kaşmir, işlenmiş pamuk gibi malların taşınmasını sağlamış ve bu konuda insanlık kültürüne katkıda bulunmuştur. İran'da gümüş, buhur, şarap, cam ve zeytinyağı ticareti ön plana çıkmıştır. Ayrıca bu dönemlerde kervanlar vasıtasıyla insan ticareti de yapılmış, maalesef her kentte kurulan köle pazarlarında insanlar da satılmıştır. Doğu Afrika'da alınan köleler köle pazarlarında ve özellikle Hindistan, Arabistan ve Mısır'da satılmıştır. Türkiye topraklarında ve özellikle İstanbul'da da köle ticareti yapılmıştır (Yılmaz, 2017: 679).

KERVANSARAYLAR

Ticaret yapan kervanların yolları üzerinde kurulan konaklama merkezleridir. Tarihte Selçuklu dönemiyle (1037-1308) şöhret bulmuş olmakla beraber bazı kaynaklarda ilk defa 5. yüzyılda Ahemeniş İmparatorluğu (Pers İmparatorluğu: M.Ö. 550-330) tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Kervansaray>, e.t. 07.09.2023). Türkiye'de kervansaray denilince Selçuklu dönemi akla gelir. Tarihi İpek yollarının güvenli ve sağlıklı işleyebilmesi kervansaraylarla sağlanmıştır. İnsanlar arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın seyahat eden her yolcuya kapısı açık olan kervansaraylar, asırlardır önemli görevler üstlenmişlerdir (Dağışan, 2019).

İpek Yolu üzerinde mal taşıyan kervanlar, dinlerini yaymak için dolaşan misyonerler, mesleğini başka yerlerde icra etmek isteyen zanaatkârlar vb. gündüz yaptıkları yolculuklardan sonra gece konaklama ihtiyacı duymuşlar ve bu ihtiyaçlarını hanlar ve kervansaraylarla karşılamışlardır. Kervansarayların en eski örneği 1019-1020 yıllarına ait Gazneli Sultan Mahmut tarafından Tus-Serahs yolu üzerinde yaptırılmış olan ribât-ı Mahî'dir. Anadolu, Selçuklu hâkimiyetine girmesinin ardından XII. yüzyılın sonlarında milletlerarası ticaretin merkezi olmuştur (Aslanapa, 1972; Yakar ve Yılmaz, 2008: 26).

Kervansaraylar, iki önemli amacı göz önünde bulundurmak suretiyle inşa edilmişlerdir. Birincisi zengin ticari emtia nakleden kervanlara, sınır boylarında düşmanlardan, göçebe ve eşkıyalardan koruyacak emniyetli konaklama yerleri sağlamaktır. O sebeple kervansaraylar çok müstahkem yapılardır. Çevrili surlar üzerinde kule ve burçlar inşa edilmiş, kapılar demirden yapılmış ve bu suretle her türlü tehlikelere karşı bir savunma tertibatıyla donatılmışlardır. Kervansarayların ikinci amacı, yolcuların kondukları veya geceledikleri yerlerde, her türlü ihtiyaçlarının sağlanmasıdır. Bu maksatla kervansaraylarda vücuda getirilen tesisler çok dikkate

değerdir. İçlerinde yatakhaneleri, aşhaneleri, erzak ambarları, ticari eşyayı koyacak depoları, yolcuların hayvanlarını barındıracak ahırları, samanlıkları, namaz kılmak için mescitleri, misafirlerin temizliği için hamamları, şadırvanları, hastaneleri ve hatta eczaneleri, yolcuların ayakkabılarını tamir ve fakir yolculara yenisini sağlamak için ayakkabıcıları, hayvanlarını nallamak için nalbantlara varıncaya kadar her ihtiyacı karşılayacak teşkilat ve tesisleri mevcuttu. Büyük yollar üzerinde yapılan ve genellikle yapıcılar Selçuklu sultanları ve devlet adamları olan bu muazzam kervansaraylar hep vakıf idiler ve zengin vakıflara aittiler. Bu surette bu kervansaraylara inen tüccar ve sair her türlü yolcu, zengin olsun fakir olsun, orada her türlü ihtiyacını para ödemeksizin (meccanen) görebilirdi. Şifahane, bimaristan, misafirhane tipinde olan bu binalar batıda hiçbir zaman rastlanmayan yardım ve şefkat müesseseleri idi. Vakıfsız kervansaraylar yani herhangi bir vakfa bağlı olmayıp ücretli olanlardır. Fakat çok az bir ücret alınmaktadır (Turan 1946: 479).

Ticaret kervanları uluslararası ticaretin önemini belirtmekle birlikte aynı zamanda kültür nakledici olarak da doğudan batıya önemli bir hizmet taşıyıcısı olmuşlardır. Maverâünnehir, Hârizm, İran, Azerbaycan, Irak, Suriye ve Anadolu'daki sosyal ve kültürel anlayışı batıya taşımışlardır. O dönemlerde kültürel bakımdan doğunun üstünlüğü vardı. Kervansaraylar ve çoğu kervansaraylarda sunulan hizmetlerin ücretsiz yapılması da bu sosyal ve kültürel üstünlüğün açık göstergeleridir.

Kervanlara çok büyük önem veren Türkler arasında özellikle Selçuklular, bu yolla yapılan ticaretin gelişmesi için azami gayreti göstermişler, yabancı tacirlere çok az gümrük uygulamışlar ve hırsızlık, tabii afet gibi sebeplerle zarar gören malların sahiplerine bedellerini ödemişlerdir. Böylece, sigortacılığın da ilk defa Selçuklular tarafından geliştirilmiş olduğu belirtilir. Yollarda herhangi bir şekilde zarar gören, soyguna uğrayan veya emtiası denizde batan tüccarların malları devlet hazinesinden tazmin edilmiştir. Dünya ticaret tarihinde sigorta kurumunun ortaya çıkışı ancak XIV. yüzyılda Ceneviz ve Venediklilere kadar geriye götürebildiği belirtilmektedir (Turan, 1946: 479). Selçuklulardan devralınan bu yapılar Osmanlı döneminde de devam etmiştir.

KERVANSARAYLARIN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ

Kervansaraylar görkemli yapılardır ve bu görkemli yapılar aynı zamanda kültürlerin birbirleriyle tanışmasına zemin hazırlamışlardır. Böylece sosyal yönden de etkili olmuşlardır. Kervansarayların sosyal yönü ile insan ilişkilerini ve ilişkilerden ortaya

ıkan etkilenme ve etkileme (kültürleşme) ve kültürel yayılmayı kastediyoruz. Ticaret amacıyla uzun yol kat ederek kervansaraylarda günlerce, haftalarca, aylar ve belki de yıllarca kalan ve farklı etnik köken, farklı dil, farklı din ve farklı kültür yapısına sahip olan insanlar, birbirlerini etkilemiş, kendileri etkilenmiş ve bu etkileri gittikleri yerlere de taşımışlardır. Ticaret, macera, dini, siyasi, bilgi ve merak, teknoloji, casusluk, seyahat vb. hangi maksatla olursa olsun doğrudan ilişki kuranlar arasında etkilenme olmakla birlikte bu durum, halkalar şeklinde gittikçe büyüyerek genişlemiş ve yayılmıştır. Bilgi ve teknolojinin taşınması ise insanların kapalı kültür atmosferinden çıkarak dünyaya açılmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Kervanların açık veya gizli bilgi ve teknoloji taşınması efsaneler şeklinde kaynaklara da yansımıştır. Bunun en önemlisi Çin'in sır gibi sakladığı ipek teknolojisinin taşınmasıdır. Çin, ülkesine zenginlik ve üstünlük kazandıran ipeğin önemini fark ederek bunun başka bir ülkeye taşınmasını arzu etmemiş ve yasaklamıştır. Nasıl imal edildiğini, üretildiğini adeta sır gibi sakladığı için ipeğin diğer bölgelere ulaştırılması oldukça geç dönemlerde gerçekleşmiştir. O dönemlerde ipek; kral, sultan ve zenginlerin aradığı çok kıymetli bir tekstil olmuştur. Çin, kendisine zenginlik getiren ve uluslararası ticarete çok önemli olduğunu fark ettiği ipekböcekçiliği ve ipek elde etme teknolojisinin başka bir ülkeye taşınmasını bunun için yasaklamıştır. Buna rağmen efsaneler şeklinde zamanımıza yansıyan bilgilerden ipekböcekçiliğinin evlilik yoluyla Hindistan'a, kervanlar veya ajanlar tarafından batıya taşınmış olduğunu öğreniyoruz.

Efsaneye göre Çin'den bir prenses Hindistan'da Hoten kralı ile evlenmiş, Hoten'e gelirken gelin başlığının içine ipekböceği yumurtalarını saklamış ve ipekbcekiliğini bu ülkede yaygınlaşmıştır. Yine efsaneye göre M.S. 552 yılında Nesturi bir rahibin, bambu asasının içine gizlediği ipekböceği yumurtalarını, Bizans imparatoru Justinianus'a (482-565) kaçırması ile ipek teknolojisi batıya da taşınmıştır. Başka rivayetlerde iki İranlı keşiş Çin'in Nankin şehrinde uzun süre kalmış ve bu sırada ipek üreticiliğini dikkatli bir şekilde gzlelemişlerdir. İpek böceğinin Nankin'den İstanbul'a kadar sürecek bu çok uzun yolculuğa dayanamayacağını, ancak yumurtalarının uzak yerlerde de üretilebileceğini fark etmişler ve İstanbul yolculuklarında tasarımlarını imparatora anlatmışlardır. İmparator Justinianus'un övgülerine ve değerli hediyelerine mazhar olduktan sonra Çin'e geri dönen Pers keşişleri, ipek böceği yumurtalarını bastonlarının içine gizleyerek İstanbul'a taşımışlardır. Özetle ipekbceğinin ve ipek elde etme teknolojisinin İran'a, Türkiye'ye

ve diğer ülke ve bölgelere taşınması büyük ölçüde kervanlar vasıtasıyla, Orta Asya'dan olmuştur (Yılmaz, 2017: 674-675).

SONUÇ

XV. yüzyılda başlayan coğrafi keşifler sonrasında İran, Hindistan ve Osmanlı Devleti arasında kervanlar vasıtasıyla sağlanan ticaretin -Doğu-Batı ticareti- Akdeniz'den Okyanuslara nakli yani deniz ticaret yolunun kullanılmaya başlaması, Süveyş Kanalı'nın açılması ve Avrupalıların sömürgelerden üst derecede faydalanabilmek için yeni demiryolları yapmalarıyla, kervan güzergâhı üzerinde bulunan bazı Anadolu şehirleri (Erzurum, Erzincan, Sivas, Kayseri), kültürel ve ekonomik canlılığını ve önemini kaybetmiştir. Böylece İpek Yolu, Kervan ve Kervansaraylar önemini yitirmiş ve Kervansaraylar, “Kuş uçmaz kervan geçmez” denilerek terk edilen mekânlara dönüşmüştür.

KAYNAKÇA

- Aslanapa, Oktay, (1972), Türk Sanatı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayını, C. II, Ankara.
- Dağışan, Ali, (2019), Anadolu Selçuklu Kervansaraylarına Ait Mimari Unsurların Resimsel Yüzeylerde Plastik Çözümlemeleri. İnönü Üni. Sosyal Bil. Ens., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Gibbon, Edward, (1994), Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi Bizans. Çev. Asım Baltacıgil, C. IV, Arkeoloji ve Sanat Yay. İstanbul.
- Gibson, McGuire, (1991), “Duplicate Systems of Trade: A Key Element in Mesopotamian History”, Asian Trade Routes, Irthlingborough.
- Turan, Osman, (1946), “Selçuklu Kervansarayları”, Belleten, C: 10, Sa: 39, Ankara (ss. 471-496).
- Yakar, Murat ve Yılmaz, Murat, H (2008), “Kültürel Miraslardan Tarihi Horozlu Han'ın Fotogrametrik Rölöve Çalışması ve 3 Boyutlu Modellenmesi”, Selçuk Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi dergisi, Konya, cilt 23, ss.25-33.
- Yılmaz, Esra, (2017), “İpek Yolu Hakkında Kısa Bir Değerlendirme”, e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, Sa: 2, ss. 672-683. [Şarkiyat 9 / 2 (Kasım 2017): <https://doi.org/10.26791/sarkiat.321426>].
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kervansaray>, e.t.07.09.2023.

Endüstriyel Sosyal Hizmet, Kadın İstihdamı, Fırsatlar ve Zorluklar

Nazlı Utkudağ*

Sanayileşmenin gelişimiyle birlikte kadınların iş gücüne katılımı artmış, bu süreçte karşılaşılan sosyal ve ekonomik engeller, endüstriyel sosyal hizmetin önemini artırmıştır. Tekstil sektörü, genellikle kadın emeğine dayalı bir sektör olarak öne çıkmaktadır. Kadın istihdamının yoğun olduğu sektörlerden biri olan tekstil, özellikle düşük gelir gruplarındaki kadınlar için önemli bir geçim kaynağı sağlamaktadır. Bu alanda kadınların tercih edilmesinin nedenleri arasında, el becerilerine dayalı üretim süreçlerinde kadınların daha verimli görülmesi, esnek ve düşük maliyetli iş gücü olmaları gibi faktörler bulunmaktadır. Bu durum, işverenler tarafından kadın emeğinin daha düşük ücretlerle değerlendirilmesine ve çalışma koşullarının yeterince iyileştirilmemesine yol açmaktadır. Bu sektördeki olumsuz durumları belirtecek olursak; düşük ücretler, uzun çalışma saatleri, iş güvencesizliği, özellikle küçük ölçekli atölyelerde sigortasız ve güvencesiz çalıştırılan kadın işçiler, iş kazalarına ve mesleki hastalıklara karşı savunmasız kalmakta ve kadınlar arasındaki rekabeti, psikolojik ve fiziksel olarak yıpranmışlık gibi çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Kadın çalışanların tekstil sektöründe karşılaştığı en büyük sorunlardan biri uzun ve yorucu çalışma saatleridir. Üretim hedeflerine yetişmek amacıyla sık sık fazla mesaiye zorlanan kadınlar, hem fiziksel hem de psikolojik olarak tükenmişlik yaşayabilmektedir. İşçi-ustabaşı ilişkileri, çalışma ortamında çeşitli psikolojik baskıların yaşandığı ve bu tür ilişkilerin işçilerin psikolojik sağlığı üzerinden olumsuz etkiler yaratabileceği söz konusudur. Bu duruma örnek olarak üretim hedeflerinin yeterli sayıya ulaşamadığı durumlarda, işçiler üzerinde aşırı baskı kurulmasını verebiliriz. Yetersiz üretim miktarı nedeniyle usta olarak görevlendirilen kişiler, işçilere fiziksel gücünün yetemeyeceğinden daha fazla performans göstermeleri yönünde baskı yapmaktadırlar. Ayrıca iletişimin zedelenmesi durumlarında usta haklı görülür ve işçinin işten çıkarılması söz konusu olur. Bu sebeple işçi işini kaybetme korkusuyla huzursuz olur ve baskı ortamında çalışmaya devam etmek zorunda kalır. İşçinin baskı altında kalmasına mobbing denir. İş yerinde duygusal saldırı/ psikolojik taciz olarak adlandırabileceğimiz mobbing, iş yaşamında, kurum ve örgütlerin amaç ve hedeflerine ulaşmasını engelleyecek ya da zorlaştıracak ciddi bir risk unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaymaz, 2014:73). İşçinin zorlandığı bazı durumlar ise;

iş yerindeki zaruri ihtiyacını karşılamak isteyen işçinin yerinden kalkıp gidememesi, izin alma gibi durumlarda ustanın vereceği olumsuz cevaptan endişelenmesi, sürekli kameralardan izlendiğini bilmesi ve tereddüt içerisinde çalışması gibi durumlar mobbingin sonuçları arasındadır. Bunlara ek olarak bir kadın çalışan, başka bir kadın işçinin ustasıyla daha güçlü bir ilişki kurduğunu ve işinde daha verimli olduğunu gözlemlediğinde, bu durum kıskançlık ve rekabet duygularını tetikleme durumları söz konusu olmaktadır. Bu tarz rekabet zamanla iş ortamında olumsuz bir hava oluşmasına neden olabilir. Bu duruma “Kraliçe Arı Sendromu” denilmektedir. Sözlük anlamı olarak Kraliçe Arı “belirli bir yer veya gruptaki en önemli kişiymiş gibi davranan bir kadın” olarak ifade edilmektedir (Oxford Dictionaries, 2023; Akt. Arıcı ve diğ.). Bu bağlamda değerlendirecek olursak, kadın çalışanlar arasındaki bu statü kaygısı verimli iş ilişkilerini zedeleyebilir. Bu durumda rekabetin ürüne zarar verecek boyuta ulaşması ekip içi uyumu da olumsuz yönde etkileyebilir.

Tekstil sektörü kadın istihdamının en yoğun olduğu alanlardan biri olmasına rağmen birçok sosyal ve ekonomik eşitsizlik içermektedir. Kadının sosyal hayatı bağlamında çalışma ortamını değerlendirecek olursak, kadın işçilerin iş-yaşam dengesi büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ev içi sorumlulukların büyük bir kısmını üstlenen kadınlar, yoğun iş temposuyla birleşen bu yük nedeniyle işten ayrılmak zorunda kalabilmektedir. Bu gibi sorunlara çözüm olarak iş yerlerinde sağlanacak sosyal destek hizmetleri kadınların iş hayatında daha uzun süre kalabilmesini sağlayabilir. Endüstriyel sosyal hizmetin tekstil sektöründeki kadın işçilere yönelik katkıları oldukça önemlidir. İş yerinde sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilmesi, çalışanların haklarının korunmasını sağlarken, psikososyal destek ile kadın işçilerin motivasyonunu artırabilir. Ayrıca kreş destekleri, çalışma saatleri ve iş güvenliği politikalarının geliştirilmesi, kadınların tekstil sektöründe daha sürdürülebilir bir şekilde çalışmasına olanak tanıyacaktır.

Bahsedilen söz konusu durumlar ışığında, kadınların daha adil ve güvenli çalışma koşullarına sahip olması, hem bireysel refahlarını artıracak hem de toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmakla birlikte ekonomik büyümeyi de hızlandırılması yönünde katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, kadınların mesleki gelişimlerini destekleyen eğitim ve sertifika programlarının artırılması, onların iş hayatında daha güçlü bir yer edinmelerine yardımcı olacaktır. Bu kapsamda iş yerlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaların benimsenmesi ve kadın istihdamının teşvik

edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarının yaygınlaştırılması, kadın emeğinin hak ettiği değeri görmesini sağlamak adına büyük bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

*Sosyal Hizmet Öğrencisi

KAYNAKÇA

Arıcı, E., A. Gökçe ve O. Batman, (2023). Kraliçe Arı Sendromu (KA-S). İçinde Erdoğan, E. K. ve A. Yılmaz (Ed.), Çalışma Hayatında Kadın: Sorunlar, Deneyimler ve İyi Uygulama Örnekleri. Özgür Yayınları.

Kaymaz, T. (2014). Performans yönetimi. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Eğitimde Sosyal Hizmet Uygulamalarının Sosyo-Kültürel ve Pedagojik Boyutları

Sosyal hizmet topluluğunun düzenlediği Eğitimde Sosyal Hizmet Uygulamalarının Sosyo-Kültürel ve Pedagojik Boyutları adlı panel Prof. Dr. Neşide Yıldırım moderatörlüğünde gerçekleştirildi.

2008

Sunuculuğunu Sosyal Hizmet bölümü öğrencisi Emine GÜNEŞ'in yaptığı panelde konuşmacılar Fikret AKIN ve Mehmet CEVİZ konuşmalarını yaparak, katılımcıların sorularını yanıtladılar. Oldukça etkileşimli geçen panel Rektör Yardımcısı Prof Dr. Recep Gülşen'in konuşmacılara takdim ettiği teşekkür belgelerinin verilmesiyle sona erdi.

Daha Temiz Bir Kampüs İçin

Yapmış olduğumuz çöp toplama etkinliğinde başta hocalarımız olmak üzere

Sosyal Hizmet bölümündeki arkadaşlarımız ile birlikte farkındalık oluşturmak adına merkezi derslik ve mediko sosyal binasının çevresinden başlayarak Rektörlük binasına kadar yapmış olduğumuz temizlikte gözle görülür bir şekilde fark oluşturduk. Yapmış olduğumuz etkinlikten olumlu sonuçlar aldık. Temiz bir kampüs için ve daha iyi bir gelecek

için çevreyi koruyalım.

Bölümdeki hocalarımızın ve öğrencilerin yoğun katılım gösterdiği etkinlik kapsamında kampüs içinde belirlenen alanlarda yapılan çöp temizliği bizlere ve kampüs yaşamına bir iz bırakmanın mutluluğunu yaşatmıştır.

Çöp temizliği ardından duygularını paylaşan öğrenci arkadaşlar, doğa ve çevre sevgisine dikkat çektiler.

Sosyal Hizmet 9. Tematik Kış Kampı

Sosyal Hizmet ve Gönüllülük temalı 9. Tematik Kış Kampı; akademik seminerler, tarihi ve kültürel mekânlarının keşfedildiği şehir gezileri, müzik dinletileri, bilgi yarışmaları ve birbirinden farklı sportif etkinliklerle geçti.

"Sosyal Hizmet ve Gönüllülük" temasıyla düzenlenen 9. Tematik Kış Kampı başarıyla tamamlandı. Kampın sona ermesinin ardından gönüllülere kamp bitirme belge töreni düzenlendi. Törenin açılış konuşmasını Konya Gençlik ve Spor İl Müdürü Birdal Öztürk yaptı. Öztürk, gönüllülerin gösterdiği özveri ve katkılarından dolayı teşekkürlerini ileterek,

katılımcılara teşekkür belgelerini takdim etti.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Köy Okullarındaki Çocuklara Tiyatro Etkinliği

İğdır Üniversitesi sosyal hizmet topluluğu, köy okullarında okuyan öğrenciler için tiyatro etkinliği düzenledi. Çocuklara hem eğlenceli vakit geçirmek, hem de onlara köyde sınırlı imkanlar dahilinde tiyatro etkinliği düzenleyip onları kısa süreliğine de olsa köyden uzaklaştırıp okula ve derslerine teşvik etmek için çocukları eğlenceli ve hayal güçlerini daha ileriye taşıyabilecekleri bir aktivite kazandırmak hedeflenmiştir. Ayrıca yüz boyama etkinliği yapıp onlara sınırların dışında olabilecekleri karakterlere bürünebileceklerini göstermek amaçlanmıştır.

Çocuklarla yapmış olduğumuz yüz boyama ve tiyatro etkinliğimizdeki temel amacımız çocukları eğitime teşvik etmek, derslerine katkı sağlamak ve sınava hazırlanan öğrenciler için motivasyon kaynağı olmaktır.

Sosyal Hizmet 1.Sınıf Öğrencilerinin Tiyatro Etkinliği

Sosyal hizmet bölümü birinci sınıf öğrencileri, insan yaşamının derinliklerine dokunan anlamlı bir tiyatro çalışmasıyla izleyicilere unutulmaz anlar yaşattı.

Bir sınıfın birlikte üretme gücüyle ortaya çıkan bu tiyatro, izleyen herkese sosyal hizmetin ne denli yürek isteyen bir meslek olduğunu bir kez daha hatırlattı. Oyuncular, karakterlerine sadece hayat vermekle kalmadı: aynı zamanda toplumsal sorunlara ayna tutarak seyirciyi düşündürdü, duygulandırdı ve harekete geçirdi.

Kitapla Büyüyen Umutlar: Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Anlamlı Bir Kampanya

Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri Şehriban DEĞER, Nazar KUŞÇU, Berfin YAKUT, İrem AYKOL, Ali Fırat AYDEMİR ve Emir Hamza BULAN tarafından yürütülen, Dr. Öğr. Üyesi Özkan AYDAR öncülüğünde başlatılan kitap bağış kampanyası, küçük yüreklerde büyük umutlar yeşertti. “Bir Kitap, Bir Gelecek” düşüncesiyle yola çıkan bu gönüllü ekip, eğitimde fırsat eşitliğini desteklemek ve kırsal bölgelerdeki okullara katkıda bulunmak amacıyla örnek bir dayanışma sergiledi. Kampanya ilk olarak Iğdır Üniversitesi Merkezi Derslik binasında başlatıldı. Öğrenciler burada kurdukları stantta kitap toplayarak farkındalık oluşturdu. Ardından Karaağaç Kampüsü, Vali Yolu üzeri ve Ziraat Fakültesi önünde kurulan bağış noktalarıyla kampanya üniversite genelinde hızla yayıldı. Öğrencilerin samimi çabaları, üniversite mensuplarının ve akademisyenlerin desteğiyle daha da anlam

kazandı. Özellikle hocaların moral verici katkıları ve teşvik edici yaklaşımları, kampanyanın büyümesinde büyük rol oynadı.

Toplanan kitaplar titizlikle tasnif edilip paketlenildikten sonra Suveren İlkokulu ve Suveren

İmam Hatip Ortaokulu'na ulaştırıldı. Öğrenciler, yalnızca kitapları değil, aynı zamanda sevgi ve umudu da çocuklara taşıdılar. Kampanya kapsamında gerçekleştirilen bu ziyaret, minik öğrencilere yalnız olmadıklarını hissettirdi. Bu anlamlı sosyal sorumluluk projesi, sadece kitap bağışıyla sınırlı kalmayıp gönüllülük ruhunu, dayanışmayı ve eğitime verilen değeri ortaya koydu. Kitaplarla büyüyen umutlar, belki de geleceğin öğretmenlerini, doktorlarını, sosyal hizmet uzmanlarını doğuracak tohumları attı. Bu örnek davranış, Iğdır üniversitesi gençliğin toplumsal sorunlara duyarlılığını ve çözüm odaklı yaklaşımını bir kez daha gözler önüne serdi.

Bir Tebessüm Bir Umut: Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Yaşlılara Gönül Köprüsü

Sosyal Hizmet Bölümü birinci sınıf öğrencileri olarak, toplumsal sorumluluğun bilinciyle çıktığımız bu yolda, yaşlı bireylerin hayatına dokunmayı amaçladık. Yaptığımız araştırmalar ve gözlemler sonucunda, yaşlıların yalnızlık, sosyal izolasyon, sağlık hizmetlerine erişim zorlukları gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldığını tespit ettik. Ancak gördük ki, bir tebessüm, bir sohbet ve samimi bir ilgi bile onların yaşamında büyük bir fark yaratabiliyor. Bu doğrultuda gerçekleştirdiğimiz yaşlı ziyaretleri, sadece biz öğrenciler için değil, ziyaret ettiğimiz büyüklerimiz için de anlamlı anılarla dolu oldu. Onlarla yaptığımız samimi sohbetlerde geçmişten bugüne köprüler kurduk; onların tecrübelerinden ilham aldık, duygularını dinledik. Bize anlattıkları hayat hikâyeleriyle toplumsal belleğimizin canlı tanıkları olduklarını bir kez daha fark ettik

Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinden Müzik Şöleni

Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri Zozan FİLİZKIRAN, Eylem UYTUN, Merve SÜTCÜ ve Özge MANCUK katıldıkları bağlama kursu ile hem kültürel mirasa dair farkındalık kazanmış hem de sanatsal becerilerini geliştirme imkânı bulmuştur. Kurs sürecinde edinilen bilgi ve deneyim, sınıf ortamında gerçekleştirilen bir müzik etkinliği ile pekiştirilmiştir. Sınıfta yapılan bu etkinlikte öğrenciler bağlama çalarak çeşitli halk ezgilerini seslendirmiş; bu sayede sınıf içi etkileşim artmış, öğrenciler arasında sosyal bağlar güçlenmiştir. Katılımın yüksek olduğu bu etkinlik, öğrencilerin birlikte üretme ve paylaşma kültürüne katkı sağlamıştır. Etkinlik aynı zamanda müziğin sosyal hizmet alanındaki önemine dikkat çekmiş; sanatın bireyler arası iletişimde ve duygusal ifade süreçlerinde nasıl etkili bir araç olabileceği görülmüştür. Öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleşen bu uygulama, sosyal hizmet eğitiminde yaratıcı yöntemlerin kullanımının önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinden Kulübe Projesi

Sosyal hizmet öğrencileri Bilal GÜNDOĞDU ve Muhammed Mirza ÖZTÜRK, ellerine çekiç ve çivi alarak yalnızca birer kulübe yapmadı; aynı zamanda insanlık dersi verdi. Sokak hayvanları için yapılan her küçük tahta parçası, aslında vicdanın bir ifadesiydi. Çünkü onlar biliyordu: Sosyal hizmet sadece insanlar için değil, yaşam hakkına sahip tüm canlılar içindir. Kış yaklaşırken, soğuk beton zeminlerde tir tir titreyen, karnını doyuramayan, başını sokacak bir yer arayan minik dostlarımız için harekete geçtiler. Belki küçük bir kulübe yaptılar, ama içine kocaman bir merhamet sığdırdılar. Çünkü iyilik, bazen kocaman eylemler değil; sessizce yapılan ama derin izler bırakan dokunuşlardır. Onların yaptığı bu örnek davranış, hem sosyal hizmet değerlerini sahaya taşıdı, hem de topluma “görmeyi unuttuğumuz canlılar” için farkındalık kazandırdı. Bir kulübe, bir kedi ya da köpek için sıcak bir yuva; bir insan için ise empati kurmanın, vicdanın ve sorumluluk duygusunun ta kendisidir.

Geleceğe Umutla: Şehit ve Gazi Çocuklarına Temel Eğitim Desteği

Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri Cemre ÖZŞAHİN, Rabia ERYILMAZ ve Nurdan KARA toplumsal duyarlılık bilinciyle yürüttükleri anlamlı bir çalışma kapsamında, şehit ve gazi çocuklarına yönelik temel düzeyde eğitim desteği sağladılar. Bu özel çalışma, hem gönüllülük esasına dayanması hem de toplumun en kıymetli emanetlerinden olan çocuklara yönelik olması açısından büyük bir takdir topladı. Öğrenciler tarafından planlanan eğitim sürecinde; okuma-yazma, temel matematik, dikkat geliştirme ve sosyal becerileri destekleyici etkinlikler düzenlendi. Her çocuğın bireysel ihtiyacına uygun yaklaşımlar sergilenerek, onların akademik gelişimlerinin yanı sıra duygusal yönden de desteklenmesi hedeflendi. Şehit ve gazi çocuklarıyla kurulan bu özel bağ, sosyal hizmet mesleğinin insani yönünü ve sorumluluk bilincini bir kez daha ortaya koydu. Cemre, Rabia ve Nurdan'ın yürüttüğü bu örnek çalışma, genç sosyal hizmet uzmanlarının toplum için ne denli önemli bir rol üstlendiklerini gösteren anlamlı bir adım oldu.

Bu süreçte çocuklara sadece bilgi aktarılmakla kalmadı; aynı zamanda güven, sevgi ve destek ortamı sunuldu. Öğrenciler, bu çalışmanın yalnızca bir eğitim faaliyeti olmadığını; aynı zamanda toplumsal bağları güçlendiren, değer temelli bir yaklaşımın ürünü olduğunu vurguladılar.

Bir Dönemlik Yolculuk: Köy Okulunda Umudu Paylaşmak

Birlikte çıktığımız bu yolculukta amacımız sadece ders anlatmak değil, dokunabildiğimiz her küçük yürekte bir ışık yakmaktır. Şehirden uzakta, unutulmuş gibi görünen bir köy okulunun kapısından içeri adım attığımızda, hepimiz aynı heyecanı taşıyorduk: Bir şeyleri değiştirebilmek. Tahtaları eskimiş, sıraları çatlamış o sınıfta çocuklar bizi büyük bir merakla karşıladı. Onlar için biz “öğretmen abla” ya da “öğretmen abi”ydik belki ama biz, onların samimi gülüşlerinde yeniden çocuk olmayı öğrendik. Birlikte harfleri tanıdık, sayıları sevdik, şarkılar söyledik. Ders saatleri dışında oynadığımız her oyun, kurduğumuz her bağ bizi birbirimize daha da yaklaştırdı. Her birimiz farklı şehirlerden, farklı alanlardan gelmiştik ama orada tek bir ortak amacımız vardı: Fırsat eşitsizliğine rağmen çocukların kalbine dokunmak. Bazen bir kalem uzatmak, bazen bir cümleyi sabırla tekrar etmek bizim için küçük birer adım olsa da, onların dünyasında çok büyük anlamlara dönüştü.

Her birimiz farklı şehirlerden, farklı alanlardan gelmiştik ama orada tek bir ortak amacımız vardı: Fırsat eşitsizliğine rağmen çocukların kalbine dokunmak. Bazen bir kalem uzatmak, bazen bir cümleyi sabırla tekrar etmek bizim için küçük birer adım olsa da, onların dünyasında çok büyük anlamlara dönüştü.

Geleceğin Sosyal Hizmet Uzmanları AFAD Eğitimiyle Güçleniyor

Toplumun en kırılgan kesimlerine umut olmayı görev edinen sosyal hizmet öğrencileri, yalnızca teorik bilgiyle değil, afet ve acil durumlara hazırlık konusunda da donanımlı bireyler olma yolunda ilerliyor. Bu amaçla gerçekleştirilen AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) eğitimi, sosyal hizmet öğrencilerine hem bilgi verildi hem de bilinç kazandırıldı.

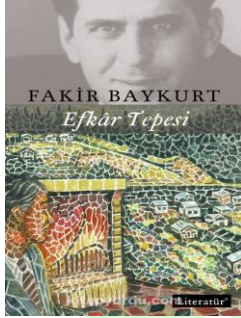
Sosyal Hizmet Öğrencileri ÜNİDES Projesiyle Topluma Umut Oluyor

"Türkiye genelinde gerçekleştirilen (ÜNİDES) Öğrenci Toplulukları İş Birliği ve Destek Programı kapsamında, Iğdır'da ilk kabul edilen topluluk olma özelliğini taşıyan projemiz dolayısıyla Sosyal Hizmet Topluluğu olarak, Ankara'da düzenlenen ÜNİDES 2. Dönem Öğrenci Topluluk Temsilcileri Buluşması'nda yerimizi aldık."

Kitap Tanıtımı

Dilek Ulaş*

Hayatı: Fakir Baykurt, asıl adıyla Tahir Baykurt, 15 Haziran 1929'da Burdur'un Yeşilova ilçesine bağlı Akçaköy'de doğmuş ve 11 Ekim 1999'da Almanya'nın Essen kentinde hayatını kaybetmiştir. Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Baykurt, aynı zamanda öğretmen ve sendikacı kimliğiyle de tanınır. Baykurt, az topraklı bir köylü ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. 1948'de Isparta Gönen Köy Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra köy öğretmeni olarak göreve başladı. 1955'te Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirerek Sivas, Hafik ve Şavşat'ta öğretmenlik yaptı. Eğitim hayatı boyunca edebiyata olan ilgisi arttı ve bu dönemde yazmaya başladı. Edebi Kişiliği ve Eserle Fakir Baykurt, toplumcu gerçekçi edebiyatın öncülerindendir. Eserlerinde köy yaşamını, köylülerin sorunlarını ve toplumsal adaletsizlikleri işledi. En bilinen romanı "Yılanların Öcü", köydeki toprak mücadelesini ve sosyal çatışmaları konu alır. Bu eser, yayımlandığı dönemde büyük yankı uyandırmış ve sinemaya da uyarlanmıştır.

Özet

Fakir Baykurt'un Efkâr Tepesi romanı, yazarın toplumcu gerçekçi anlayışıyla kaleme aldığı roman, Türkiye'nin kırsal kesimlerinde yaşanan toplumsal sorunları, köy yaşamının zorluklarını ve

bireylerin psikolojik dünyasını derinlemesine işler. Efkâr Tepesi, adını, romanın geçtiği kasabanın dışındaki bir tepeden alır. Bu tepe, romanın başkahramanı olan Güdücü Salih için bir tür yalnızlık ve içsel muhasebe mekânıdır. Salih, kasabanın kenarında yaşayan, hayata karşı sürekli düşünen, kendiyle hesaplaşan bir karakterdir.

Roman, Güdücü Salih'in gözünden kasaba yaşamını, insanların iç dünyalarını ve toplumsal yapıyı sorgular. Kasabadaki adaletsizlikler, yöneticilerin çıkarıcılığı, halkın çaresizliği, yoksulluk ve eğitimsizlik gibi konular ele alınır. Salih'in gözlemleri aracılığıyla, halkın yaşadığı psikolojik ve ekonomik baskılar detaylı biçimde aktarılır.

Salih'in sık sık çıktığı Efkâr Tepesi, onun yalnız kaldığı, düşündüğü ve toplumdan uzaklaştığı yerdir. Bu tepe metaforik olarak hem Salih'in hem de halkın "dertlerini" yüklediği yerdir.

Temalar:

- Toplumsal adaletsizlik
- Yoksulluk
- Yalnızlık ve içsel sorgulama
- Halkın eğitimsizliği ve pasifliği
- Doğa ve insan ilişkiler.

Efkâr Tepesi

Fakir Baykurt'un "Efkâr Tepesi" romanı, Anadolu'daki bir köyün toplumsal yapısını, bireylerin içsel çatışmalarını ve adalet arayışını merkezine alır. Roman, adını köyün dışında yer alan, insanların dertlerini, sıkıntılarını düşünmek ve yalnız kalmak için gittikleri Efkâr Tepesi'nden alır. Bu

tepe, fiziksel bir mekândan öte, karakterlerin iç dünyalarında yaşadıkları sorgulamaların, pişmanlıkların ve umutların bir simgesidir. Telli Musa, köyde söz geçiren, toprak sahibi bir adamdır. Zaman içinde gücünü arttırmış, köy halkı üzerinde baskıcı bir yönetim kurmuştur. İnsanlar ona karşı gelmekten çekinir, çünkü onunla ters düşmek demek, köyde yaşama şansını kaybetmek demektir. Köye tayini çıkan genç ve idealist bir öğretmen ise bu düzeni değiştirmek ister. Öğretmen, köy halkının eğitilmesiyle birlikte kendi haklarını savunabileceğini, çocukların daha iyi bir gelecek için eğitilmesi gerektiğini savunur. Ancak bu düşünceler, Telli Musa'nın çıkarlarıyla çelişmektedir. Öğretmen ile Telli Musa arasında zamanla bir güç savaşı başlar. Telli Musa, öğretmeni sindirmeye çalışırken; öğretmen ise köylüleri bilinçlendirmek, onları hakları için mücadele etmeye teşvik etmek ister. Bu süreçte köydeki bazı kişiler öğretmenin tarafına geçerken, bazıları da Telli Musa'nın otoritesinden korkarak ona bağlı kalır.

Roman boyunca Telli Musa'nın iç çatışmaları da yansıtılır. Her ne kadar dışarıya güçlü bir adam olarak görünse de zaman zaman yalnız kalır, geçmişini sorgular ve Efkâr Tepesi'ne çıkar. O tepe, onun için de bir düşünme ve hesaplaşma alanıdır. Romanda ayrıca köylülerin gündelik hayatları, kadınların yaşadığı zorluklar, törelerin bireyler üzerindeki baskısı gibi temalar da işlenir. Aşk, fedakârlık, korku ve umudun iç içe geçtiği bir anlatımla, yazar köyün tüm yönlerini gözler önüne serer. Romanın sonunda öğretmen köyden ayrılmak zorunda kalır. Telli Musa düzenini bir süre daha sürdürse de artık her şeyin aynı olmayacağı anlaşılır. Öğretmenin köyde bıraktığı iz, halkın bilinçlenmeye başlamasıyla kendini göstermeye başlar. Efkâr Tepesi, artık sadece Telli

Musa'nın değil, tüm köy halkının içsel uyanışını simgeler.

*Sosyal Hizmet Öğrencisi

KÜLTÜR DEĞİŞMELERİ

Gizem GÜRGÜZEL*

Mümtaz Turhan

Mümtaz Turhan; Erzurum'da doğdu. Sekiz yaşında iken ailesi Rus işgali yüzünden Kayseri'ye göç etti. İlk ve ortaokulu Kayseri'de, lise öğrenimini Bursa'da başlayıp Ankara'da tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. Maarif Vekâleti'nin açtığı imtihanı kazanarak 1928'de psikoloji öğrenimi için Almanya'ya gitti; Berlin ve Frankfurt üniversitelerini bitirdi. 1935 yılı sonunda Türkiye'ye döndü ve Edebiyat Fakültesi Deneysel Psikoloji Kürsüsü'nde doktor asistan olarak göreve başladı. 1944-1948 arasında Cambridge Üniversitesi'nde yaptığı, kültür değişimleriyle ilgili araştırmanın hareket noktası Erzurum köylerinde 1936-1942 yıllarında yaz tatillerinde yaptığı gözlemlerdir. "Kültür Değişimleri: Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik" adlı bu kitapta Turhan kendi alan çalışmalarını, kültür antropolojisi literatüründeki sonuçları, Lâle Devri'nden Meşrutiyet döneminin sonuna kadar büyük şehirlerde meydana gelen değişimlere ilişkin verileri göz önünde tutarak kültür değişimlerinin psikolojik analizini yapmış ve kültür değişimlerini etkileyen faktörleri belirlemiştir. Özellikle anlama faktörü üzerinde durup serbest ve zorunlu kültür değişimlerinin değişen toplumun istikrarı açısından farkını ortaya koymuştur. 1949-1951 yılları arasında Birleşmiş Milletler Sosyal Komisyonu'nda Türkiye temsilcisi olarak görev yapan Turhan 1950'de profesörlüğe yükseltilmiştir. Deneysel

Psikoloji Kürsüsü'nün başında bulunan Wilhelm Peters'in 1952'de ayrılmasından sonra kürsü başkanı olmuştur. Edebiyat Fakültesi'nde 1960 yılında Sosyal Antropoloji Kürsüsü'nün kurulmasını ve Amerika Birleşik Devletleri'nden getirttiği C. W. M. Hart'ın başkanlığına tayin edilmesini sağlamıştır. Üniversitedeki görevi yanında Türk Psikoloji Cemiyeti, Pedagoji Cemiyeti, Sosyoloji Cemiyeti, Muallimler Birliği, Türk Ocağı ve Türkiye Turist Cemiyeti'nin üyesi olan Turhan 1 Ocak 1969'da vefat etmiş ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Kültür Değişimleri Eseri Ne Anlatıyor?

Kültür değişimleri eseri, Türkiye'nin batılılaşma sürecinde karşılaştığı kültürel kırılmaları, bu kırılmaların tarihsel, psikolojik ve toplumsal olarak ele alıp arka planda bilimsel temellere dayandırarak analiz edilmiş bir eserdir. Mümtaz Turhan, Batı'yı taklit eden ama kendi öz değerlerinden uzaklaşan bir toplumun içine düştüğü çıkmazı çok net anlatmıştır. Mesela köyden kente göç eden insanların yaşadığı kimlik bunalımını, aile yapısındaki değişimi, aydınlarla halk arasında oluşan uçurumu öyle örneklerle anlatıyor ki, sanki bugünün Türkiye'sini yazmış gibi hissediyorsunuz.

Özet

Bu kitabı okurken ilk dikkatimi çeken şey, Mümtaz Turhan'ın olaylara çok yönlü bakabilmesi ve kültür değişiminin insanlar üzerindeki etkilerinin ne denli büyük olduğuydu. Özellikle bizim sosyal hizmet ve bireyin psikolojisinde çokça üzerinde durduğumuz çevre, birey ve toplum etkileşimini kültürüyle açıklıyor. Yani birey dediğimiz varlık aslında sadece ailesinden değil; içinde yaşadığı kültürden, toplumun değerlerinden ve değişim süreçlerinden de doğrudan etkileniyor. Kitap temelde şunu sorguluyor: "Biz

neden Batılılaşmak istiyoruz?" Daha doğrusu, "Neyi neden taklit ediyoruz?". Turhan'a göre biz, Batı'nın ilmini, teknolojisini, sistemini almak yerine, yüzeyde ne varsa onu kopyalamaya çalışmışız. Mesela "onlar gibi giyinmek, onlar gibi konuşmak, onlar gibi eğlenmek bizi Batılı yapmaz" diyor. Bu davranışa baktığımızda, bu davranış aslında bir "özgüven eksikliği veya kimlik karmaşasının" göstergesi olabilir. Kendi kimliğine güvenmeyen birey, başkasınınkini taklit etme ihtiyacı hisseder. Kitapta çok dikkat çekici bir örnek vardı: Tanzimat döneminde Batı'dan alınan bazı yenilikler, halkın anlamadığı bir dille halka sunulmuş. Bu da halkla aydın kesim arasında kopukluk yaratmış. İşte bu da bizde bir tür "kültürel yabancılaşmaya" neden olmuş. Psikolojide buna benzer bir durumu Erikson'un kimlik karmaşası kuramında görüyoruz. Kişi hangi değerlerin içinde büyüyeceğini, neyin doğru olduğunu bilemediğinde, bir kimlik karmaşası yaşıyor. Halk bir yanda geleneksel değerlerle yaşamaya çalışırken, bir yandan da "modernleşme" adı altında dayatılan yabancı kültürle başa çıkmaya çalışmış. Turhan sık sık "taklit" kavramını kullanıyor. Taklit, öğrenmenin en temel yollarından biridir, hatta çocukluk dönemlerimizi ebeveynlerimizi taklit ederek yaşarız. Ama Turhan burada körü körüne yapılan, sorgulanmadan alınan bir taklitten bahsediyor. Ve bu taklidin bizi aslında geliştirmede, aksine kendi kültürel köklerimizden uzaklaştırdığını, asimile olmaya başladığımızı söylüyor. Bu da bireyde bir boşluk neden olduğunu açıklıyor. Nereye ait olduğunu bilemeyen bir birey ne tam kendisi gibi hissedebiliyor ne de taklit ettiği kişi gibi. İşte burada kimlik çatışması, benlik kaybı gibi sorunlar başlıyor. Kitapta ayrıca "kültürleşme" sürecinden bahsediliyor. Sosyal hizmette de özellikle göçmenlerde sıkça karşımıza çıkan bir durum. Kendi

kültürüyle başka bir kültür arasında kalan birey ya asimile oluyor ya ayrışıyor ya da sentezlemeye çalışıyor. Antropolojide de sıkça karşımıza çıkan sentezleme: farklı kültürel unsurların bir araya getirilmesi yeni zenginleşmiş kültürün ortaya çıkması. Turhan'a göre biz sentezlemeyi tam olarak başaramamışız. Ne kendi değerlerimizi tam koruyabilmişiz ne de Batı'nın bilimsel tarafını alabilmişiz. Bir başka dikkatimi çeken şey, eğitimle ilgili söyledikleriydi. Diyor ki: "Batı'nın gelişmişliğinin temelinde bilimsel düşünce ve eğitim sistemi vardır." Ama biz, sadece şekilsel olarak Batı'ya benzemeye çalışmışız. Eğitim sistemi ise hâlâ halkın değerleriyle uyuşmayan bir noktada kalmış. Bu da öğrencilerde yabancılaşmaya neden olmuş. Ama bu ortam oluşmadığı için birey kendini dışlanmış, yetersiz ve başarısız hissediyor. Kitabın en çarpıcı bölümlerinden biri, "aydınların halktan kopması" meselesidir. Mümtaz Turhan burada, Batı'dan eğitim alan aydınların kendi halkını küçümsediğini, halkın değerlerini "geri kalmışlık" gibi görerek tepeden bakan bir modernleşme anlayışı benimsediklerini anlatır. Mesela, "Bazı aydınlarımız halkı kurtarmak isterken, önce halkı bir hasta gibi görmekte ve kendi reçetesini dayatmaktadır." diyor. Bir sosyal hizmet öğrencisi olarak bunu şu şekilde yorumluyorum: Eğer biz de hizmet sunarken, danışanımızın kültürünü, yaşam tarzını anlamadan doğrularımızı, kendi kültürel düşüncelerimizi dayatırsak, onlara yardım edemeyiz. Sahici değişim, onların dünyasına girerek mümkün olur. Turhan, modernleşmeyle birlikte aile kurumunun da değişmeye başladığını, geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesinin sosyal izolasyon, yani bireylerin sosyal etkileşimden uzaklaştığını belirtiyor. Mesela, "Eskiden geniş aileler bireyin psikolojik ve ekonomik sorunlarını üstlenirken, bugün birey yalnız bırakılmıştır." Diyor.

Bu özellik, bizim sahada sıkça gördüğümüz bir şeydir: Özellikle yaşlılar ve engelliler geniş aile desteği alamadığında yalnızlaşmakta, sosyal hizmet müdahalesi kaçınılmaz olmaktadır. Hatta aile desteği almayan bireylerin daha geç iyileştiği ya da iyileşemediği gözlemlenmiştir.

Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi

Bu kitabı okurken; sosyal hizmet eğitimi boyunca öğrendiğimiz pek çok temel kavramın aslında kültürel değişimle ne kadar iç içe olduğunu fark ettim. Turhan, sadece bir sosyolog gibi değil, adeta bir sosyal hizmet uzmanı gibi toplumun yapısını, sorunlarını ve bu sorunların kökenlerini derinlemesine araştırıp analiz etmiş. Biz sosyal hizmet öğrencileri olarak tek bireyi değil, bireyin yaşadığı çevreyi, toplumu, kültürü anlamaya çalışırız. Ve baktığımız zaman toplumla çalışırken bireylerin yaşadığı sorunların çoğunun yapısal eşitsizliklerden ve kültürel kopukluklardan kaynaklandığını görüyoruz. Eğer toplumda kültürel bir dengesizlik varsa, bu doğrudan dezavantajlı gruplara yansıyor. Turhan'ın kadınların eğitimiyle ilgili vurguladığı nokta şuydu: "Yalnızca Batı'daki gibi giyinmekle kadın özgürleşmiş olmuyor. Kadının eğitim hakkı, meslek edinme hakkı, toplumda söz sahibi olma hakkı gibi derin meseleler göz ardı ediliyor". Sosyal hizmette biz bu hak temelli yaklaşımı savunuruz. Bu yüzden kitabın bu eleştirisi benim için çok anlamlıydı. Gerçek kalkınma, sadece dış görünüşle değil, bireyin temel haklarını, refahını ve toplumsal katılımını güvence altına almakla olur ve sosyal hizmette sürekli bahsettiğimiz işlevci yaklaşımla danışanlarımıza fonksiyonel olmayı göstermeye çalışırız. Kitapta sıkça geçen "kültürel yabancılaşma" kavramı da bizim mesleğimiz açısından çok önemli. Sosyal hizmet uzmanı

olarak sahada çalışırken sık sık gördüğümüz bir durum bu. Özellikle Türkiye'nin toplumsal yapısı dersinde gördüğümüz şehirleşmenin artmasıyla birlikte köyden kente göç eden bireylerde, gençlerde ya da çocuklarda ciddi bir kimlik bunalımı yaşanıyor. Ne tamamen geleneksel kültürü benimsiyorlar ne de modern toplumun değerlerine ait hissediyorlar. Bu da onları yalnızlığa, çaresizliğe ve zamanla suça ya da bağımlılığa sürükleyebiliyor. Yani kültürel değişim sadece bir sosyolojik değil, aynı zamanda sosyal hizmetin doğrudan müdahale etmesi gereken bir alandır. Ayrıca kitabın genelinde ve sosyal antropoloji dersinde de bahsettiğimiz bir "kültürel benlik" vurgusu var. Yani birey ancak kendi köklerini bilirse, kendi değerlerini tanırsa sağlıklı gelişebilir. Bu da tam olarak bizim psikososyal yaklaşımlarımızla örtüşüyor. Kendi kültürüne yabancılaşmış bir bireyin sosyal çevresine uyum sağlaması da zordur. O yüzden sosyal hizmette bireyin geçmişine, kültürüne ve yaşadığı çevreye duyarlı yaklaşmak gerekir. Bu kitap bize tam da bunu söylüyor. Bir sosyal hizmet öğrencisi olarak bu kitap bana şunu öğretti; Toplumdaki sorunlar sadece bireysel değil, kültürel, yapısal ve tarihsel boyutlarıyla ele alınmalı. Eğer kültürel değişim sağlıklı olmazsa, toplumsal çöküntü kaçınılmaz olur. Mümtaz Turhan, bize bu sürecin nasıl işlediğini, neleri kaybettiğimizi ve neleri kazanmamız gerektiğini açık bir dille anlatıyor. Biz de sosyal hizmet uzmanları olarak bu bilgileri sahada kullanabilir, değişim süreçlerinde bireylere ve topluma daha sağlıklı rehberlik edebiliriz.

*Sosyal Hizmet Öğrencisi